

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
КАТЕДРА „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР“

УТВЪРЖДАВАМ,

ЗАМЕСТНИК - РЕКТОР ПО
НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ /П/

/ДОЦ. Д-Р МАРИЯ ВОДЕНИЧАРОВА/

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

ЗА КОНКУРС ЗА ДОКТОРАНТУРА В УНСС

ПО СПЕЦИАЛНОСТ

ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ

(ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ ПО ОТРАСЛИ)

ПЪРВА ЧАСТ

/теми за провеждане на писмения изпит по специалността/

ПЪРВИ МОДУЛ

/изпитни теми за развиване на кандидат-докторантския изпит/

1. **Концепция за интелектуална собственост.** Специфика на интелектуалния продукт. Исторически предпоставки за възникването на системата “Интелектуална собственост”. Обхват и съдържание на понятието “интелектуална собственост” - индустриална собственост и художествена собственост. Парижка конвенция за закрила на индустриалната собственост. Бернска конвенция за закрила на произведенията на литературата и изкуствата. Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост.
2. **Научни открития. Изобретения.** Определение, признаци и съществени характеристики на откритието. Същност на изобретението. Критерии за патентоспособност. Придобиване на собственост върху изобретението. Процедура за издаване на патент. Патент за изобретение - същност и действие. Видове патенти. Нарушение на патента. Злоупотреба с патента и механизми за противодействие.
3. **Икономическа реализация на изобретението в чужбина.** Същност и изходни предпоставки. Основни цели на патентоването в чужбина. Икономически изгоди. Определяне на целесъобразността от получаването на патент в чужбина. Начини за получаване на патент в чужбина. Договор за патентно коопериране. Европейска патентна конвенция. Европейски патент. Единен патент.
4. **Полезен модел.** Определение и същност. Критерии за патентоспособност. Придобиване на собственост върху полезния модел. Процедура за регистрация на полезен модел. Свидетелство за регистрация на полезен модел – същност и действие. Сравнителен анализ на полезния модел с изобретението.
5. **Промислен дизайн.** Определение и същност. Придобиване на собственост върху промишлен дизайн. Критерии за регистрация. Процедура. Международна класификация на промишлените дизайни. Начини на регистрация – икономически цели и предимства. Свидетелство за промишлен дизайн – същност и икономически параметри. Съдържание на изключителното право. Нарушение върху регистрирания дизайн. Закрила на промишления дизайн в чужбина.
6. **Марка.** Определение, същност и видове марки. Начини за придобиване на собственост върху марка - използване, регистрация. Критерии за регистрация на марка. Процедура за регистрация на марка. Ницска класификация. Свидетелство за марка. Нарушения. Мадридска система за международна регистрация на марки. Марка на ЕС.
7. **Географско означение.** Понятие и основни характеристики. Наименование за произход – съществени характеристики. Географско указание – съществени

характеристики. Икономически функции на географските означения. Сравнителен анализ на географските означения с търговските марки.

8. **Закрила срещу нелоялна конкуренция.** Понятиен апарат и форми на нелоялна конкуренция. Необходимост от закрила срещу нелоялна конкуренция. Обща забрана за нелоялна конкуренция. Нелоялни бизнес практики – същност и видове действия на нелоялна конкуренция. Средства за защита срещу нелоялна конкуренция. Национален орган за защита на НК.
9. **Производствена и търговска тайна.** Определяне на информацията, представляваща търговска тайна. Ноу-хау. Понятие и съдържание на ноу-хау. Същностни параметри на ноу-хау. Приложно поле на ноу-хау. Начини на предаване на ноу-хау.
10. **Лицензионна търговия с обекти на индустриална собственост.** Обекти на лицензиране. Основни характеристики на интелектуалния продукт като основен обект на лицензионната дейност. Лицензия - същност и видове. Основни положения и ограничения в лицензионния договор. Особености при лицензирането. Цена на лицензията. Ценообразуване и механизъм на формиране на цената на лицензията. Форми и начини на изплащане на лицензионното възнаграждение.
11. **Концепция за художествена собственост.** Обхват и съдържание на художествената собственост. Произведения на литературата, изкуствата и науката като обекти на интелектуална собственост. Световни системи и структури за закрила на художествената собственост. Бернска конвенция за закрила на произведенията на литературата и изкуството. Световна конвенция за авторско право. Конвенция за учредяване на СОИС. Споразумението ТРИПС. Национална система за закрила на художествената собственост – нормативна уредба и структури за управление
12. **Нови обекти на интелектуалната собственост.** Топология на интегралните схеми. Биотехнологии и биотехнологични продукти. Селекционерски постижения - нови сортове растения и нови породи животни. Традиционни знания. Същност и основни характеристики. Закрила на новите обекти като интелектуална собственост. Икономически потенциал.
13. **Бизнес с интелектуална собственост в индустрията.** Характеристика и специфика на бизнеса с интелектуална собственост. Стратегии за комерсиализация на обектите на ИС. Значение на интелектуалната собственост за икономическото развитие. Тенденции и перспективи.
14. **Проучвания за интелектуална собственост в индустрията.** Проучвания за тенденции в научно-техническия прогрес в продуктово-технологична област. Проучвания за патентоспособност и патентна чистота. Проучвания за предшестващо състояние на техниката. Проучвания за конкурентни позиции на фирми. Проучвания за целите на легално заимстване и бизнес развитие.
15. **Икономическа реализация на продуктови и технологични иновации, закриляни с патент за изобретение.** Иновационна стратегия за развитие, базирана на патенти. Патентен монопол, патентен пул и патентен трол. Предимства и риск. Стратегия за развитие и реализация на иновациите.

16. **Икономическа реализация на продуктови иновации, закриляни с полезен модел или промишлен дизайн.** Стратегия на иноватор и последовател. Стратегия на продуктови модификации. Предимства и риск. Стратегически варианти.
17. **Стратегия на лицензиране на обектите на интелектуална собственост, закрилящи иновации.** Икономическа обосновка и избор на контрагент. Стратегия на лицензионно проникване. Стратегия на научно и промишлено коопериране.
18. **Прехвърляне на обекти на индустриална собственост, закрилящи иновации.** Продажба на обект на индустриална собственост – основни характеристики и тенденции. Същност и сравнение с лицензиране на обекти на индустриална собственост. Икономически предимства.
19. **Интелектуална собственост и конкурентоспособност.** Конкурентоспособност чрез иновации. Конкурентоспособност чрез лицензионно развитие. Конкурентоспособност чрез легално заимстване. Възможности, предимства и недостатъци. Риск и противодействие на риска.
20. **Оценка на интелектуалната собственост като бизнес актив.** Подходи и методи за формиране на пазарна оценка на интелектуалната собственост. Стойност и пазарна оценка на обекти на интелектуална собственост в индустрията. Мониторинг и актуализиране на оценката на интелектуална собственост на индустриалната фирма.

ВТОРИ МОДУЛ

/примерни теми за есе за кандидат-докторантския изпит по специалността/

1. Връзка между иновациите и интелектуалната собственост, и тяхното влияние върху фирменото развитие.
2. Собствени проучвания за обекти на индустриална собственост и избор за придобиване на лицензии. Икономическа обосновка. Предимства и недостатъци.
3. Конкурентоспособност чрез иновации в областта на интелектуалната собственост. Жизнен цикъл на иновациите. Подходи и стратегически варианти.
4. Икономически ползи от интелектуалната собственост. Примери от българската и международна практика.
5. Европейски и единен патент – настояще и бъдеще. Предимства и недостатъци.

ВТОРА ЧАСТ

/информация за провеждане на писмения изпит по специалността/

Конкурсният изпит по специалността се състои от две части - писмен и устен с отделни оценки по двете части.

Писменият изпит включва два модула:

- първи модул - развиване на тема от изпитната програма;
- втори модул - написване на есе по конкретна тема.

Писменият изпит е с продължителност четири астрономични часа общо за двата модула.

Темата, която ще се развива по първия модул и темата за написването на есе по втория модул на писмения изпит се определят на случаен принцип чрез изтеглянето им в деня на изпита от кандидат-докторант измежду подготвени изпитни теми.

Препоръчително е, изтеглената тема по първия модул на писмения изпит да се развие в следната структура:

- увод, в който се представя тематичния проблем, основните положения и актуалните проблеми, свързани с него;
- изложение, в което се развива темата на основата на: същност и обхват на проблема, исторически анализ, съвременни реалности, основни източници на информация и становища на водещи специалисти, сравнителни анализи на избрана база, актуални проблеми, реални примери и други елементи, обусловени от конкретната тема;
- заключение, в което се прави обобщение по темата, с изводи и с аргументирана лична позиция по изведените проблеми и виждания за тяхното решаване.

Оценяването на развитата тема се извършва на основата на преценка на членовете на изпитната комисия за:

- притежаването и представянето на базисни теоретични знания;
- способностите за систематизирано и логично изложение;
- познаването на специалната литература и позициите на водещи специалисти;
- уменията за аналитично и конструктивно-критично мислене;
- боравенето с понятийния апарат;
- езиковата култура и др.

Препоръчително е, есето по изтеглената тема от втория модул на писмения изпит да се представи в следната структура:

- увод, в който се обосновава актуалността и значимостта на проблема, поставен с темата;
- изложение, в което се разгръща проблема, поставен в темата чрез разкриване на неговата същност, породилите го причини, формите на проявление, различни виждания за неговото решаване със силните и слабите им страни, проекциите му в бъдеще и други елементи, предпоставени от конкретната тема;

- заключение, в което се правят изводи по направеното изложение, представят се лични позиции и предложения за решаване на изведените проблеми.

Оценяването на есето се извършва на основата на преценка на членовете на изпитната комисия за:

- степента на познаване на проблема, поставен с темата;
- оригиналност в конструирането на изложението и на използваните похвати;
- логичност, последователност и пълнота в разгръщането на проблема, поставен с темата;
- уменията за точно, ясно и достоверно изложение на съществуващото на проблема, поставен в темата;
- способностите за системен, аналитичен и критичен подход в представянето на проблема, поставен в темата;
- компетентностите за практическо прилагане на теоретичните знания при идентифицирането и решаването на реален проблем и други, в зависимост от темата на есето.

До усетен изпит по специалността се допускат само тези кандидат-докторанти, които са получили на писмения изпит от двата модула оценка не по-ниска от Мн. Добър (4,50).

Устният изпит се провежда чрез въпроси и отговори по темите от двата модула на писмения изпит.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Борисов, Б. 2008 г., Интелектуална собственост на индустриалната фирма, УИ „Стопанство”, С.
2. Борисов Б., Борисова В., „Интелектуална собственост в индустрията, селското стопанство, културата, дигиталната среда и компютърните системи, бизнеса с традиционни знания, баланса на фирмата като дълготрайни нематериални активи”, УИ „Стопанство”, 2015 г.
3. Борисов Б., „Лицензионна търговия с обекти на интелектуална собственост”, УИ „Стопанство”, 2003 г.
4. Борисов, Б., 2014, Методика за патентни проучвания, УИ „Стопанство“, С.
5. Ганчев, Д. 2024, Интелектуална собственост и изкуствен интелект, АИ „За буквите“, С.
6. Маркова, М., 2010, Дизайн мениджмънт”, УИ “Стопанство”, С.
7. Маркова, М., 2022. Интелектуалната собственост в издателския бизнес. ИК-УНСС, С.
8. Крушков, Н, 2020. Сигурност, лидерство, креативност, ИК-УНСС, С.
9. Законови и подзаконови нормативни актове в областта на изобретения, полезни модели, промишлен дизайн, марки и географски означения, сортове растения и породи животни, авторско право и сродните му права.

Ръководител катедра
„ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ
И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР“

/п/